

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2018

FILIP KOŘÍNEK

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Studijní obor: Psychologie

Prožívání sebezkušenostního výcviku jako součásti studia

Filip Kořínek

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Ivana Dvořáková

Praha 2018

Prague College of Psychosocial Studies

Study program: Psychology

Experiencing of self-experience training as a part of a studies

Filip Kořínek

The Diploma Thesis Work Supervisor:: Mgr. Ing. Ivana Dvořáková

Prague 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a všechny citace a prameny řádně vyznačil v textu. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury. Současně souhlasím s tím, aby tato práce byla zpřístupněna v knihovně PVŠPS a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 20. 7. 2018

Filip Kořínek

Podpis

Poděkování

Chtěl bych poděkovat všem svým spolužákům, kolegům z výcviku, lektorům a výcvikové vedoucí, bez kterých by tato práce nikdy nevznikla.

Anotace

Hlavním cílem práce je zmapovat, jak prožívají studenti psychologie souběžný pobyt v komunitě sebezkušenostního výcviku a studijní komunitě. Na začátku práce jsou shrnuty hlavní pojmy. Dále je pak objasněn původ a model výcviku používaném na PVŠPS. Následně je popsána interpretativní fenomenologická analýza. Ve výzkumné části se pracuje s daty získanými od tří respondentů pomocí rozhovorů, které jsou následně analyzovány. Z analýzy se vynořují hlavní témata, která jsou následně interpretována souhrnně pro všechny tři respondenty. Fokus je věnován individuálním zkušenostem respondentů.

Klíčová slova:

Sebezkušenost, sebezkušenostní výcvik, interpretativní fenomenologická analýza, pobyt ve studijní komunitě, zkušenosti studentů, individuální přístup.

Abstract

The main goal of the thesis is to describe how students of psychology go through simultaneous stay in self-experience training community and a study community. The main concepts are introduced in the first part of the thesis, then the origin and model of training used at PVŠPS are clarified. The interpretative phenomenological analysis is described in the subsequent section. In the empirical section of the thesis I analyze data obtained from three respondents who were interviewed. The analyze shows main topics which are interpreted all together for all three respondents, however the focus in on individual experiences of respondents.

Key words:

Self-experience, self-experience training, interpretative phenomenological analysis, being in school collective, experiences of students, individual approach.

Obsah

1	Úvod	10
1.	Základní pojmosloví.....	11
1.2.	Fenomén	11
1.1	Sebezkušenost.....	12
1.2	Sebezkušenostní výcvik	12
2	Historie sebezkušenostního výcviku typu SUR.....	12
3	Terapeutická komunita a model výcviku.....	14
4	Psychoterapeutický výcvik v prostředí PVŠPS	15
5	Psychoterapeutická skupina v daseinsanalýze (DA).....	18
6	Komunita ve studijním prostředí PVŠPS.....	20
7	Interpretativní fenomenologická analýza	22
7.1	Výzkumná otázka	23
7.2	Výzkumný vzorek.....	24
7.3	Tvorba dat	25
7.3.1	Postup analýzy.....	25
8	Výzkumné šetření.....	30
8.1	Výzkumná otázka	30
8.2	Cíl výzkumného šetření	30
8.3	Výzkum	30
8.3.1	Metoda sběru dat.....	30
8.3.2	Soubor	33
8.3.3	Průběh rozhovoru.....	34
8.3.4	Reflexe vlastní zkušenosti autora.....	34
8.4	Analýza dat.....	37
8.4.1	Respondent A	37
8.4.2	Respondent B	38
8.4.3	Respondent C	39
8.5	Analýza jednotlivých témat.....	41
8.5.1	Spolubytí.....	41
8.5.2	Význam přístupu školy	45
8.5.3	Vývoj vztahů	46
8.5.4	Vztah k sobě	47
8.5.5	Práce.....	47

8.5.6	Vrženost	48
8.6	Diskuze	48
9	Závěr	50
10	Seznam literatury	53

1 Úvod

Psychoterapeutický výcvik je nedílnou součástí studia na naší škole. Dokonce se občas setkáváme s názorem, že ta vůbec nejdůležitější. PVŠPS je jedinou institucí na světě poskytující souběžně jednooborové studium psychologie a současně i psychoterapeutický sebezkušenostní výcvik. Studenti během výcviku osobnostně rostou, vzdělávají se, kultivují a prožívají těžké i krásné chvíle spolu se svými výcvikovými souputníky. Učí se znát jednotlivé náležitosti oboru psychologie a souběžně jsou šlechtěni v umění psychoterapeutickém. Student je začleněn souběžně do kultury výcvikové, kde se učí poznat sám sebe, svá nejbytostnější existenciální témata a zároveň prodlévá u přednášek filosofie, etiky, antropologie a dalších věd. Roste jako člověk na dvou polích současně.

A přece se v akademických kruzích můžeme setkat s převládající skepsí a strachem o studenty prodávající emočně, intimně a osobnostně náročný sebezkušenostní výcvik odvozený od výcviků typu SUR souběžně s vlastním studiem. Ve výcviku typu SUR a jemu odvozených bývá podmínkou, že se jednotliví frekventanti výcviku na začátku vzájemně neznají a v mezidobí nedochází k jejich setkávání. Každý frekventant výcvikové komunity si tak zachovává svou vlastní intimitu nenarušenou prolínáním výcviku a běžného života a umožňuje odpoutání od běžně žitého. Převládá názor, že právě tato „umělost“ psychoterapeutického výcviku teprve umožňuje vytvořit prostor a čas k otevřené upřímnosti výcvikových skupin.

Na rozdíl od tohoto modelu se část frekventantů sebezkušenostních výcviků poskytovaných naší školou potkává i v mezidobí mezi jednotlivými výcvikovými setkáními a to téměř denně v rámci vlastního studia. Právě tato výjimka byla mou hlavní motivací pro výběr tématu mé

bakalářské práce, jejímž tématem bude komparace názorů, vhladů a pocitů na tento výše zmíněný atypický model sebezkušenostního výcviku u frekventantů po třetím roce tohoto výcviku. Domnívám se, že by mohlo mít význam se zabývat nikoliv teoretickými modely výcviků, ale právě zkušenostmi jednotlivých frekventantů výše zmíněného modelu souběžného studia psychologie a psychoterapeutického výcviku. Na rozdíl od všech možných názorů zkušených psychologů a psychoterapeutů bude vhlad do těchto aktuálně žitých zkušeností, pocitů a názorů hmatatelným pohledem přímo „z první ruky“ těch, kterých se to týká nejvíce. Jako výzkumnou metodu chci použít polostrukturovaný rozhovor se třemi současnými frekventanty psychoterapeutického a sebezkušenostního výcviku poskytovaného studentům v rámci studia na Pražské vysoké škole psychosociálních studií v třetím roce běhu tohoto výcviku a jejich následnou kvalitativní analýzou.

K sepsání této práce mě motivovala jednak výše zmíněná přetrvávající skepse, dle mého názoru nedostatek obdobných výzkumů zabývajících se touto problematikou a samozřejmě i má vlastní zkušenost s popisovaným jevem.

1. Základní pojmosloví

1.2. Fenomén

Fenomén je běžně chápán jako jev nebo úkaz, tedy jako věc, která je spíše povrchní, neobjektivní, či vágní. Vzhledem k tomu, že tato práce z velké části pojednává o daseinsanalytickém sebezkušenostním výcviku, a že se pojem fenomén bude v textu vyskytovat hojně, je dle našeho názoru k věci uvést alespoň zběžné vymezení fenoménu z pohledu daseinsanalytického, respektive fenomenologického, který se od výše zmíněného výrazně liší. Budeme vycházet z toho, jak fenomén určil Heidegger (1996). Fenomén je zde chápán jako něco, co se skutečně bezprostředně jeví, co se jeví samo ze

sebe, ačkoliv není bezprostředně smyslově vnímatelný. Fenomén je to, co určuje věc samu. Její bytnost. A lze ho vyložit, pouze z věci samé.

1.1 Sebezkušenost

S pojmem sebezkušenost se v oboru psychologie setkáváme poměrně často. Jedná se o složeninu dvou slov, nesoucích v celku jasný význam, který se jeví sám ze sebe. Proto se nezdráháme tvrdit, že se nejedná o pojem, ale o fenomén. Zlámaný (2005) uvádí, že sama složenina tohoto slova naznačuje, že se jedná o fenomén, v němž se pojí vlastní prožitek s následnou reflexí tohoto prožitku, zkušenosti. Sebe-zkušenost je v tomto terapeutickém smyslu pokládána za základ pro osobnostní rozvoj a zakládá možnou změnu a růst jedince, jež tuto zkušenost se sebou učinil. „Důležitým momentem sebezkušenosti je spojení prožitku s reflexí této zkušenosti. Tím se liší od běžné každodenní zkušenosti, kterou člověk taktéž činí, avšak nebývá si jí vědom a neslouží mu záměrně k jeho rozvoji“ (Zlámaný, 2005, s. 2).

1.2 Sebezkušenostní výcvik

O sebezkušenostním výcviku říká Zlámaný (2005), že se jedná o záměrné terapeutické působení na člověka formou komunitního a skupinového terapeutického setkávání. Pro tuto práci je dále důležitý sebezkušenostní výcvik odvozený od typu SUR, o kterém podrobněji pojednáno níže, a to jak o historii výcviku typu SUR, tak o modelu výcviku od něj odvozeného, který je dnes používán na PVŠPS.

2 Historie sebezkušenostního výcviku typu SUR

Sebezkušenostní výcvik typu SUR se pojí se jmény Jaroslav Skála, Eduard Urban a Jaromír Rubeš, jejichž iniciály daly vzniknout samotnému názvu SUR. „Jeho originalita spočívá především ve spojení výcviku ve skupinové psychoterapii s širším a hlubším rozměrem velké skupiny, výcvikového společenství – komunity“ (Kalina, 2005).

V roce 1967 vznikla první výcviková komunita, od které se odvozoval celý systém SUR. Byla původně sestavena na budoucí poměry z nezvykle velkého počtu šesti výcvikových skupin. Jejich vedoucími terapeuty byli kromě Skály, Urbana a Rubeše ještě další čtyři terapeuti. Postupným přirozeným vývojem pak z tohoto systému na přelomu 60. a 70. let vystoupili Skála, Urban a Rubeš a název SUR. V roce 1972 Skála zakládá vlastní výcvikovou komunitu. Urban a Rubeš zakládají své komunity bezprostředně po něm. Vedoucí jednotlivých skupin se stávají vybraní členové původní komunity SRUB-JAHODA. „Tento způsob se opakoval v dalších a dalších komunitách až do devadesátých let a vedl k vytvoření výcvikových linií S, U a R“ (Kalina, 2005). Tyto linie pak byly znovusjednoceny v komunitě SUR 16 pod vedením K. Kaliny a J. Klímové. Výcviky byli povětšinou vedeny jednotlivými následníky (absolventy) a trio Skála, Urban, Rubeš se zabývalo spíše supervizí. Aby nedocházelo k filosofickým a názorovým rozporům a neshodám ohledně pravidel, konalo se dvakrát ročně setkání všech vedoucích skupin a komunit pod názvem Aktiv SUR.

Během normalizace byl SUR sledován státní bezpečností, jelikož byl takzvaným „ostrovem pozitivní deviace.“ V důvěrném intimním kruhu komunity bylo možné sdílet svobodně své názory a postoje a SUR se tak zařadil k odbornému disentu sympatizujícím s disentem občanským.

Postupem času různé osobnosti přinášeli do konceptu výcviku SUR různé psychoterapeutické směry od psychoanalýzy, transakční analýzy, Gestalt analýzy, přes rodinnou terapii, Bálintovské skupiny, KBT, až k rogeriáské terapii zaměřené na klienta a daseinsanalýze.

V roce 1999 rozhodl Aktiv SUR o založení občanského sdružení SUR. V logu tohoto sdružení jsou tři stromy na pahorku. Traduje se, že představují jednotu tří odlišných osobností, jakými byli Skála, Urban a

Rubeš. Tito byli dokonce označováni jako „tři části jednoho,“ Skála jako Ego, Urban Super ego a Rubeš Id.

3 Terapeutická komunita a model výcviku

Základní charakteristiky SURu zůstávají přes jeho dosavadní vývoj téměř nezměněny. Základem je psychoterapeutická práce ve velké skupině lidí – komunitě a menší skupině lidí, která je součástí komunity. „Psychoterapeutická komunita se skládá z jedné, dvou, zpravidla ne více než tří terapeutických skupin“ (Růžička, 2010, s. 31). Skupina má zpravidla 8-12 členů. Panuje snaha o vyrovnané genderové rozdělení, i když často není možné jeho absolutní naplnění z důvodů samotné genderové nevyváženosti oboru psychologie, kde žen bývá často více než mužů. V osmdesátých letech se ustálilo pravidlo, že jednotlivé skupiny vedou vždy dva psychoterapeuti, muž a žena. Dříve skupinu vedl pouze jeden terapeut. Komunita má 1-2 vedoucí psychoterapeuty. Výcvik samotný trvá obvykle 4-5 let. V tomto období se střídají jednotlivé komunitní setkání (5-7 dní 2x – 3x v roce) a dvou až tří denní víkendová skupinová setkání. Komplexní komunitní program se zpravidla skládá z ranní rozcvičky (pohybová aktivita, procházka, ale i meditace, či modlitba), společné snídane a následné komunity, kde jednotliví členové referují o svých pocitech z předešlého dne, uplynulé noci, o svých snech o vzájemných vztazích v komunitě, ale i o praktických věcech týkajících se společného soužití na komunitním setkání a o všedních problémech, se kterými se zde frekventanti setkávají. Frekventanti spolu hovoří a reflektují své zážitky, pocity a dojmy. Posléze probíhá 2x – 3x denně skupinový psychoterapeutický výcvikový program (Růžička, 2010). Program bývá rozdělen společným obědem, po němž následuje dvě až tři hodiny dlouhá polední přestávka. Tento čas frekventanti využívají po svém k odpočinku, psaní deníků, či vzájemné interakci. Během dne jsou do výcvikového

programu zahrnuty i různé relaxační metody (například autogenní trénink). Dále pak následuje společná večeře a po večeři klub nebo edukační, či kulturní program. Poté mají frekventanti volno, které mohou využít dle svého uvážení. Mohou se sdružovat v malých i větších skupinách, z pravidla mimo samotný objekt, ve kterém probíhá výcvikový program. „Komunitní kuloár považujeme za stejně významný a svébytný modus života psychoterapeutického společenství, jako jiné části programu“ (Růžička, 2010, s. 31). V rámci 4-5 let tohoto programu má být frekventantům poskytnuto minimálně 500 výcvikových hodin. Po skončení programu se výcvikový tým, myšleno vedoucí skupin a komunity, denně sejde k probrání komunitních a skupinových událostí a poskytuje si vzájemnou supervizi.

4 Psychoterapeutický výcvik v prostředí PVŠPS

Psychoterapeutické výcviky na PVŠPS jsou složeny ze studentů dvou oborů, a sice oboru psychologie a oboru sociální práce. Z těchto dvou skupin jsou složeny tři výcvikové komunity. Jedna rogeriánská komunita, psychodynamická komunita a komunita daseinsanalytická. Jednotlivé obory mají ve výcvikových komunitách vyrovnané zastoupení. Tato práce se blíže zabývá pouze komunitou daseinsanalytickou, pro úplnost však musíme zmínit okrajově obě zbylé výcvikové komunity. Rogeriánská komunita je v porovnání se zbylými dvěma výcvikovými komunitami méně početná, jejich model výcviku je odlišný a je vedená v anglickém jazyce. Model výcviku v psychodynamické výcvikové komunitě již koresponduje s modelem popsaným výše, stejně tak jako model komunity daseinsanalytické.

O daseinsanalytické výcvikové komunitě i jejích skupinách se ze široka rozhovoříme níže. Na tomto místě zmíníme, že se jedná o psychoterapeutický směr opírající se o mohutnou fenomenologickou

základnu. Nechává člověka a veškeré dění tím, čím ve skutečnosti je. Nepoužívá žádné kategorie, či obecné pojmy k popisování věcí, jak je zvykem v tradiční vědecké metodě, ale snaží se prodlévat u věcí samých, u jejich smyslu a neredukovat je na obecné pojmy. Dnes již tradiční vědecká metoda poznávání má své počátky u Descarta, který ve svém prvotním hledání pravdy – *dubito ergo cogito, cogito ergo sum* – prohlásí, že jediné to, co je jisté (*certitudo*), je i pravdivé. Toto prohlášení říká, že jediné to, co je racionálně poznatelné, respektive měřitelné, je pravdivé. Tento způsob poznávání vytváří rozumové pojmy a kategorie, kterými vysvětluje svět. „Mluvíme zde o tzv. univerzální exaktní metodě současné matematizující přírodovědy, jejímž cílem je měření dat a jejich následné zpracování za účelem jejich manipulace. Jinými slovy je to matematická redukce světa na tzv. objektivní skutečnost“ (Čálek, 2005. st. 28). Jak ale můžeme vysvětlit pomocí této metody něco tak komplikovaného, jako člověka, aniž bychom ho, byť nechtěně, nezredukovali do jednotlivých odosobněných pojmů a kategorií. Jak změřit víru? Čálek (2005) uvádí, že člověk a kultura nejsou měřitelnými přírodninami, ergo na ně nelze efektivně aplikovat matematizující přírodovědeckou metodu poznání. Nechceme zde nikterak zavrhnout vše, co bylo vědecky vytvořeno od dob Descarta do dnes. Uznáváme, že rozumové konstrukty nám beze sporu usnadňují orientaci ve světě. Zmiňujeme zde tento pohled pro lepší vymezení pohledu fenomenologického a částečně i proto, abychom nemohli být nařčeni z neznalosti této problematiky. Daseinsanalýza se staví proti monopolu karteziánského způsobu poznání právě pro její reduktivní, čistě ontický pohled na svět. Dle Čálka (2005) klade vedle „vědotechniky“ metodu odlišnou, a sice fenomenologicky hermeneutickou, neboli způsob vědy spočívající ve výkladu smyslu, významů a jejich souvislostí.

Tento model výcviku je pro přesnost třeba doplnit o společné setkání skupin s blízkými jednotlivých členů, které je umístěno doprostřed pětiletého výcvikového běhu. Jedná se o celý den z tří denního setkání jedné skupiny – toto setkání je setkání pouze skupinové, obě skupiny ho prožívají odděleně – završený skupinovou reflexí.

Dále pak je třeba zmínit tzv. bilanční výcvikové setkání, které je jakýmsi pomyslným završením třech let sebezkušenostní části, následované dvouletou částí psychoterapeutického výcviku, kdy má docházet k nácviu psychoterapeutických dovedností. K tomuto setkání si jednotliví frekventanti musí zpracovat bilanční práci, jejíž formu a témata určují výcvikové vedoucí. V práci se má frekventant zamyslet na příklad o svém prožívání v uplynulých třech letech výcviku i mimo něj, o změnách, které v jeho životě nastaly, co mu výcvik přinesl a vzal, či o svých vztazích s jednotlivými členy skupiny. Výslednou práci pak všichni frekventanti přednesou ostatním členům své skupiny. K uplynulému výcvikovému dění se posléze vyjadřují i vedoucí skupin.

Nelze se nezmínit o podmínkách přijetí do výcviku. Podmínky pro přijetí se různí podle jednotlivých výcvikových poskytovatelů. Jednotlivé organizace mohou mít své vlastní požadavky na minimální vzdělání, či dosažené praxe v oboru, ale všechny bez výjimky mají stanovenou minimální věkovou hranici. Ovšem i ta se různí v závislosti na jednotlivých výcvikových střediscích. PVŠPS umožňuje svým studentům vstup do výcviku hned po ukončení středoškolského studia, tzn. od devatenácti let (PVŠPS, 2015). Student během přijímacího řízení k vlastnímu studiu podstupuje i pohovor k přijetí do výcviku vedený dvěma terapeuty. Úspěšné absolvování pohovoru pro přijetí do výcviku je současně i podmínkou pro přijetí k samotnému studiu na PVŠPS.

5 Psychoterapeutická skupina v daseinsanalýze (DA)

Výcviky SUR byly původně vedeny v psychoanalytickém terapeutickém směru. Za svůj vývoj prodělal výcvik SUR mnoho změn, především v jednotlivých terapeutických směrech, které se v něm používaly. Výcviky poskytované naší školou svou formou vycházejí z práce psychoterapeutických komunit Pražského psychoterapeutického institutu vedeného v tehdejší době současným rektorem a zakladatelem Pražské vysoké školy psychosociálních studií Jiřím Růžičkou. Ten, jako přední český daseinsanalytik nastavil výcvik pro studenty formou daseinsanalytickou (výjimku tvoří jedna komunita s rogeriánským zaměřením). DA se vyznačuje především prodléváním u věci samé. V DA skupině to znamená autentické a neopakovatelné vztahy (Růžička 2010).

Na tomto místě je třeba podotknout, že terapeutická nebo výcviková skupina je pro daseinsanalytického – tj. fenomenologicky hermeneutického – psychoterapeuta „původní fenomén.“ Námitkou často bývá tvrzení, že skupina je sestavena uměle a z lidí, kteří by se spolu za normálních okolností nikdy nesešly a je tedy nepřirozeného a umělého charakteru, ale pokud mluvíme o fenoménu, nesmíme ho chápat jako jen jako pouhý jev či úkaz, nýbrž, jak nás učí Heidegger (1996), jako to, co určuje věc samu. Fenomén empirický je dnes chápán jako celková podoba věcí, jako něco povrchového, či zdánlivého. Následně je pak nutno pod tímto klamně zjevným hledat skryté podstaty, jakožto pravdivé explanace. Oproti tomu Heideggerův fenomén není bezprostředně vnímatelný, ale přes to se v různých příznacích jeví sám ze sebe. Je to věc sama, to jádro, které určuje způsob bytí věci. Fenomén je tím, co věci samé dává smyslu a na jejímž základě je srozumitelná. A tento smysl vychází v DA skupině z dění samého, a to nereduktivně, ale právě tak jak se ukazuje ve společném lidském spolubytí. A právě proto jsou autentické a neopakovatelné vztahy mezi jednotlivými členy skupiny smyslem skupiny. Jakýkoliv jiný

nepůvodní vztah (myšleno modelový, či účelový) je považován za reduktivní, deformující – není to skutečnost. A původnost vztahů mezi lidmi ve skupině je právě tím, co skupině dává její smysl. DA skupina je vedena s úctou a respektem. Panuje zde snaha o porozumění a naslouchání ostatním lidem a vzájemná zpětná vazba. Vzájemná odkázanost lidí se pak projevuje soucitem, solidaritou, ochotou naslouchat, sdílet a pomáhat, stejně tak jako v dalších, lidsky původních a přirozených vztazích a citech (Růžička, 2010). Skupinové vztahové dění ukazuje přímo pravdivě vztahovou zralost jednotlivých členů. Může se vyjevit, že zralé vztahy nebyly nikdy osvojeny, ale hrány „divadelním hercem,“ jako pouhé role. Takovým vztahům ale chybí autenticita, jsou z dlouhodobého hlediska v běžném životě neudržitelné a rozpadnou se při první zkoušce zralosti, avšak v bezpečné atmosféře skupiny plné dobré vůle je člověku umožněno růst a zbavovat se dřívějších pokřivených porozumění a předsudků. Tato dobrá vůle, atmosféra, hluboké porozumění je u DA psychoterapeutů šlechtěno navíc pomocí širokého vzdělání filosofického, etického, kulturního a antropologického. Ve skupině je umožněna účast na osudech a příbězích ostatních lidí. Lidé mohou srovnávat vlastní projevy a navzájem se poučit, či inspirovat, ale sdílí spolu i silné emoční prožitky, skrze které je spíše možno vhladu do životních situací. Emoce je třeba verbalizovat a dát je tak k dispozici ostatním lidem. Skupinová komunikace je důležitá pro možnost sdílení pocitů, informací, vhladů, názorů a umožňuje tak vzájemnou spoluúčasť. Při vzájemných sděleních nechybí účastné ohlasy, pocity ostatních členů, povzbudivé projevy, nové náměty a náhledy a naděje. „V těchto chvílích se utváří skupinová intimita, která uchovává a chrání intimitu jednotlivých členů skupiny“ (Růžička, 2010, s. 31). Tímto společným sdílením vzniká mezi členy skupiny vzájemné hluboké pouto a často se stává, že vztahy z terapeutické skupiny přerostou v přátelství na celý život. Děje se tak pro specifickou skupinovou vztahovou atmosféru a způsobu

dialogu ve skupině. Skupina je totiž otevřeným prostorem pro otevřené sdílení i těch největších intimností a odložení všech masek. Ve skupině – mluvíme o plně rozvinuté skupině – se člověk dotýká a tematizuje svá privátní existenciální témata. Je tedy v dialogu se svými nejbyťostnějšími možnostmi a svým porozuměním bytí vůbec. Při tomto způsobu spolubytí ve skupině dochází k takové otevřenosti a upřímnosti, může na neškoleného – tj. psychoterapeuticky – návštěvníka působit až neúnosně. Mluvíme zde o upřímnosti toho, co se za normálních okolností nahlas ani v duchu neříká. A právě tato upřímnost se vnějšímu pozorovateli může jevit jako neúnosná. Již tradovaným příkladem může být komentář náhodného svědka, který otevřeným oknem zaslechl diskusi ve výcvikové skupině; jeho výrok zněl: „Ti musejí být ale pořádně opilí“ (Čálek, 2005, st. 322). Ve skupině je však tato upřímnost umožněna právě díky specifčnosti spolubytí a stabilních otevřených a vřelých vztahů.

6 Komunita ve studijním prostředí PVŠPS

Komunita je společenství lidí s minimálně jedním společným zájmem. Stejně tak je tomu u studijní komunity. Jednotlivé členy si nevybíráme. Jsme mezi ně vrženi, a pokud chceme úspěšně absolvovat daný obor, nemůžeme toto společenství opustit. Se svou studentskou komunitou musíme nějakým způsobem spolubýt. Pakliže se zamyslíme nad pojmem „spolubytí,“ musíme dojít k závěrům, že tato forma dialogu nás s ostatními je fundamentálním základem pro náš samotný pobyt. Bez této vztaženosti by většina lidských výkonů v jakékoliv lidské činnosti nedávala smysl, protože vždy se jedná nejen o náš vlastní čin, ale i o čin v oblasti spolubytí. Jaký smysl může mít výkon bez lidí? Jakýkoliv čin ovlivňuje svět, ve kterém žijeme všichni. A právě to, že jsou do něj zahrnuti i druzí, jej činí smysluplným. Proto jest bez debaty, že i spolubytí ve studijní komunitě ovlivňuje všechny její členy. Komunita jednotlivé členy nemůže

neovlivňovat. Na PVŠPS je studijní komunita pojata poněkud odlišně než na jiných vysokých školách, ať už technických či humanitních. Od prvního ročníku je kladen důraz na budování příjemného a bezpečného komunitního společenství, ve kterém se studenti mají cítit dobře a svobodně. Studijní komunita je vedena psychoterapeutem a rozvíjena pomocí společných komunitních setkání, které probíhají v průměru dvakrát do měsíce v časovém rozsahu tří a půl hodiny na jedno setkání. V průběhu těchto setkání se vytváří otevřený společný prostor pro sdílení pocitů, problémů, zkušeností a na základě tohoto dialogu prostor pro růst jednotlivých členů. Na základě tohoto lze říci, že studijní komunita na PVŠPS má podobný charakter jako psychoterapeutická komunita, jelikož je zde podobně jako v terapeutické komunitě budována atmosféra „spoluotevření,“ ačkoliv nemá ambice léčebné. To alespoň můžeme usuzovat z analýzy komunity, kterou provedli fenomenologové z PVŠPS (Čálek, Růžička, Zlámaný), kteřížto shrnují komunitu v pěti bodech.

„1. Komunita je přirozeným lidským společenstvím, které má společné cíle pro lidi v něm. 2. Podoba a organizace života tohoto společenství musí vycházet ze smyslu své existence, od čehož se odvíjí také organizační a provozní pravidla setkávání i jejich náplň. 3. Každé takové společenství se musí nechat vyrůstat, aby mohlo vytvořit svoji vlastní kulturu. 4. Vytváří se zde také kultura kuloární, kterýmžto slovem označujeme mimo oficiální setkávání lidí onoho společenství i těch, kteří jsou zvenčí přizváni, neboť k němu patří. 5. „Okraje“ komunity tudíž vždy prolínají do jiných oblastí společnosti, do jiných kultur a prostředí, čímž se navzájem ovlivňují a vykonávají i společný sociálně kulturní pohyb“ (Růžička, 2010, s. 30).

Podoba spolubytí ve studijní komunitě je bez sporu ovlivňována i pobytem studentů ve výcvikových komunitách, ačkoliv cíle těchto komunit se liší. Děje se tomu tak, právě kvůli spolubytí. Jestliže nás pobyt ve výcvikové

skupině spolu s dalšími souputníky ovlivňuje rozhovorem s našimi nejbytnějšími existenciálními tématy, pak musí mít vliv na celé naše bytí, ergo ovlivňuje mimo jiné i náš pobyt v komunitě studijní.

7 Interpretativní fenomenologická analýza

Interpretativní fenomenologická analýza (*interpretative phenomenological analysis*, dále jen IPA) se postupně začala rozšiřovat na počátku 90. let minulého století, a to především zásluhou britského psychologa Johnatana A. Smithe. IPA je kvalitativní výzkumnou metodou, která by měla poskytovat protiklad k tradičním kvantitativním výzkumným metodám, odklonit se od jejich reduktivních kategorií a poskytnout neredukovanou vědeckou analýzu a náhled do subjektivního prožitku a zkušenosti zkoumaného. Podnětem pro vznik IPA byla potřeba fenomenologického přístupu, který umožní podrobnou exploraci subjektivní zkušenosti a zároveň bude přístupný výzkumníkům, kteří nemají hluboké filozofické znalosti (Willig, 2001). Nabízí se námitka, že tradiční fenomenologie dle Husserla zůstává při popisech věcí samých a jejich interpretací se od nich odvracíme. IPA se zabývá žitou zkušeností člověka a tím jak je člověkem svět zažíván v souladu s Husserlovou fenomenologií. Následně však dochází k výkladu těchto fenoménů. Je to však výklad, při kterém výzkumník přiznává své vlastní prekoncepce. Přiznává, že bez jeho vlastních osobních přesvědčení, názorů, zkušeností a postojů by vůbec nebyl schopen porozumět žité zkušenosti jiného člověka. Proto tyto výzkumníkovi prekoncepce nejsou vnímány jako něco nežádoucího, co je třeba odstranit, ale jsou brány jako nezbytné. IPA přiznává, že nejde o esenciální zachycení žité zkušenosti, jak o ni usiluje fenomenologie, ale o výklad jejího smyslu, který je vždy již interpretací. Výsledná interpretace je pak společnou prací participanta a výzkumníka. Přiznáváme, že v průběhu analýzy se výzkumník od participanta vzdaluje, avšak vše co do své

interpretace výzkumník vkládá je vždy v dialogu s žitou zkušeností participanta. Výzkumník tedy připouští svou subjektivitu v interpretacích a současně své interpretace píše vždy s otazníkem a nechává tak prostor pro interpretace další. Součástí analýzy je tzv. dvojí hermeneutika a práce s hermeneutickým kruhem. Hermeneutický kruh se dá vyložit tak, že každé části interpretace, se dá porozumět jen z celkového kontextu a celkovému kontextu lze porozumět zase jen pochopením jednotlivých částí. Dvojí hermeneutikou rozumíme to, že respondent se snaží svým vlastním způsobem porozumět své žité zkušenosti a výzkumník se snaží svým vlastním způsobem porozumět tomu, jakým způsobem respondent své zkušenosti rozumí. Zároveň výzkumník svou analýzu píše dialogickou formou, aby čtenář mohl podrobně sledovat celý myšlenkový postup výzkumníka.

7.1 Výzkumná otázka

Výzkumná otázka v IPA je primárně položena fenomenologicky, na porozumění individuální zkušenosti a jejímu významu (Řiháček, Čermák a Hytych, 2013) Obvykle tedy nevychází z odborné literatury, i když její důkladné studium může pomoci v určitě téma, které doposud nebylo zkoumáno nebo přinést užitečné informace o budoucích respondentech. Výzkumná otázka se tedy táže nikoliv na příčiny či důsledky psychických jevů, ale na to, jak respondent prožívá, vnímá, zakouší určitou specifickou situaci, či jaký jí přiřkládá význam a smysl. IPA by měla nikoliv objasňovat, ale explarovat. Proto se IPA soustřeďuje více na proces samotný, než na výsledek procesu. „Ve formulaci výzkumné otázky je implicitně obsažen předpoklad o datech, která nám mohou prozradit něco o tom, jak je člověk zapojen do světa, jaký má k němu vztah a jak mu rozumí“ (Řiháček, Čermák a Hytych, 2013, s. 12). Vzhledem k tomu, že výzkumná otázka se táže na zkušenosti a prožitky – jedná se o velmi často užívaná slova při formulaci výzkumných otázek pro IPA – musí být vždy otevřená. Důležité

je však, aby nebyla otevřená příliš, aby se v její bezbřehé šíři respondent neztrácel a dokázal na ni přiléhavě reagovat, a zároveň ji svou kapacitou musí být schopen obsáhnout i samotný výzkumník. Řiháček, Čermák a Hytych (2013) pak jako vhodný příklad výzkumné otázky uvádějí například: „Jaká je zkušenost jedinců, jejichž partneři trpí bulimií?“ (Huke a Slade, 2006) nebo „Jak dívky v adolescenci rozumí své zkušenosti s depresí?“ (Shaw, Dallos a Shoebridge, 2009).

7.2 Výzkumný vzorek

IPA obvykle pracuje s výrazně menším vzorkem respondentů než demografické přístupy, které se snaží o vytvoření reprezentativního vzorku z celé populace. Oproti tomu IPA se koncentruje na úzký a specifický výsek populace, pro kterou bude daná výzkumná otázka relevantní. Druhým důvodem, proč IPA pracuje s menším počtem respondentů, je dle Řiháčka, Čermáka a Hytycha (2013) její detailní analýza skutečnosti fenomenologického charakteru, který je jak časově, tak obsahově náročný. Je tedy smysluplné zabývat se menším počtem respondentů, pro které je výzkumná otázka skutečně validní a věnovat více úsilí jejich důkladné analýze. Výzkumník musí dbát na homogenitu vzorku, na to, aby vzorek vhodně reprezentoval daný fenomén. Výběr respondentů záleží na znění výzkumné otázky, která může být tak úzká, že sama vymezí úzký počet vhodných respondentů nebo – v opačném případě – je třeba respondenty vybírat z podobných demografických, socio-kulturních a ekonomických poměrů. Výsledky pak samozřejmě nelze aplikovat obecně, ale poskytují nám detailní popis dané skupiny. Z čehož vyplývá, že IPA usiluje nikoliv o empirické zobecnitelnosti, ale o poznání, co lze vyvodit ve vztahu ke zkoumanému fenoménu (Řiháček, Čermák a Hytych, 2013).

K velikosti vzorku Řiháček, Čermák a Hytych (2013) podotýkají, že v IPA perspektivě platí, že bohatost dat jednotlivých případů je důležitější, než

stanovení konkrétního vhodného počtu respondentů, ale ze zkušenosti doporučují pro výzkumné projekty typu magisterská diplomová práce 3-6 respondentů a pro dizertační práce obvykle 4-10 respondentů. Dále zmiňují, že v průběhu analýzy se může ukázat jeden případ natolik bohatý, že se u něj vyplatí prodlít a publikovat ho jako jednu případovou studii. Ovšem pracovat s formátem případové studie již vyžaduje určitou zkušenost s kvalitativní analýzou (Řiháček, Čermák a Hytych, 2013).

7.3 Tvorba dat

Tvorba dat by měla probíhat ve fenomenologickém duchu a poskytnout podrobný detailní popis respondentovy zkušenosti. „Nejčastěji používanou metodou sběru dat v IPA je polostrukturovaný rozhovor“ (Řiháček, Čermák a Hytych, 2013, s. 15). Ten umožňuje respondentovi mluvit svobodně o daném tématu a zároveň umožňuje výzkumníkovi usměrnit rozhovor v případě, že od tématu zcela odbočí. Obecně se předpokládá, že rozhovor bude směřovat od výzkumníkem předepsaného tématu k tomu, co se rozhovorem vynořuje nebo pokud bychom měli použít fenomenologický termín, vytrhuje ze skrytosti. Zásadní je doslovný přepis nahrávky rozhovoru, a to spíše jeho obsah než prozodické doprovody (smích, pláč, váhání atd.) IPA se dá použít i při analýze dat sbíraných formou focus group, z deníků, či korespondence.

7.3.1 Postup analýzy

Cílem analýzy v IPA je formulování témat, která zachycují esenci fenoménu, jenž je předmětem výzkumu (Willig, 2001). Řiháček, Čermák a Hytych (2013) zmiňují, že neexistuje, žádný vyloženě správný, či špatný postup, avšak nabízejí začátečnický jasně strukturovaný postup pro výzkumníky dosud nezkušené ve využití kvalitativních metod výzkumu, který svou strukturou nabízí vodítko a snížení případné úzkosti při analýze mnohoznačného materiálu.

Proces IPA začíná vždy u jednoho případu. Autoři IPA zastávají stanovisko, že by měl výzkumník plně dokončit analýzu jednoho případu a pak stejným postupem analyzovat další, aniž by se nechal příliš ovlivnit tématy, které vyvstaly z předešlé analýzy. Tento přístup klade na výzkumníka a jeho schopnost uzávorkování a práce s vlastní subjektivitou velké nároky, ale jedná se o způsob, který zachovává individuální přístup ke každému respondentovi.

Zde uvádíme popis výše zmíněného doporučeného postupu analýzy dat, vycházející z publikace *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy* od autorů Řiháčka, Čermáka a Hytycha (2013).

7.3.1.1 Reflexe výzkumníkovi zkušenosti s tématem výzkumu

Aby mohl výzkumník být při vlastní analýze transparentní a současně dokázal pracovat ve fenomenologickém způsobu uvažování, je záhodno, aby v této „nulté fázi“ celého analytického procesu provedl sebereflexi, uvědomil si vlastní motivace k výzkumu, vlastních předsudků a prekonceptů, k danému fenoménu. Autoři jako příklad uvádějí dva možné způsoby provedení reflexe a sice: 1. Metoda prázdné židle propůjčená z Gestalt terapie, či jen dialog sama se sebou, ze kterého vypíše hlavní body sebereflexe. 2. Dialog s druhou osobou (kolegou výzkumníkem). Dále pak dodávají, že je tuto reflexy záhodno učinit během celého analytického procesu vícekrát, protože může během analýzy dojít ke změnám výzkumníkova vztahu ke zkoumanému tématu.

7.3.1.2 Čtení a opakované čtení

Jedná se o opakované čtení přepisu rozhovoru za účelem lepšího pochopení a soucítění s respondentovou zkušeností. Máme-li použít fenomenologického výkladu, je tato fáze analýzy „prodléváním u věci samé.“ Výzkumník se musí rozhovorem a tématy z něho vyplývajícími nechat oslovit a setrvat s nimi v napětí bytostného tázání. Autoři uvádějí, že

se jedná o rozvíjení tzv. *insider's perspective*, neboli vcitřování se do respondenta.

7.3.1.3 Počáteční poznámky a komentáře

Jedná se o nejobsáhlejší a nejdetailnější část analýzy. Výzkumník by se měl nechat oslovit respondentovým výkladem, nezavrhovat, žádné, byť zdánlivě zbytečné detaily a všimnout si všech aspektů zkoumaného fenoménu. Výzkumník si toto vše zapisuje (zvyklostí je vpisovat poznámky po stranách vlastního přepisu) a ačkoliv neexistují prakticky žádná bližší pravidla, čeho by si měl v textu konkrétně všimnout, měl by v souladu s fenomenologickým přístupem zachovávat komentáře čistě deskriptivní povahy, které umožňují zůstat skutečně u věci samé a neodvádět pozornost směrem od respondenta. Autoři dále uvádějí několik vodítek, jakým způsobem poznámky tvořit, ať už rozdělit je do kategorií (deskriptivní, lingvistické, konceptuální – mají povahu otázek vyvstávajících při čtení respondentových slov), destrukce textu, která umožňuje narušení narativního charakteru textu a kontakt s významy jednotlivých slov a vět, rozstříhání jednotlivých odstavců a jejich samostatné čtení, podtrhávání jednotlivých částí textu a dodatečné přidávání poznámek při jejich druhém čtení nebo prosté zaznamenávání všeho, co se nám jeví jako důležité při prvním čtení textu. Autoři dodávají, že je zapotřebí mít na paměti „zlaté pravidlo“ kvalitativní analýzy textu, a sice opakované čtení.

7.3.1.4 Rozvíjení vznikajících témat

V této fázi začíná výzkumník pracovat více se svými vlastními poznámkami, než s původním zněním textu, musí tedy změnit způsob svého dosavadního analytického myšlení a následně přetransformovat materiál do tzv. rodících se témat. Na rozdíl od počátečních poznámek, které mají deskriptivní charakter a jsou jen prvotními asociacemi vyvstávajícími při čtení textu, mají tyto témata již zachycovat esenciální kvalitu respondentovi zkušenosti. Jedná se o již zřetelnější zachycení

zkušeností respondenta, zhodnocující naše porozumění, mimo jiné i na základě zmíněných prvních interpretačních komentářů (Řiháček, Čermák a Hytych, 2013). Jakožto názvy jednotlivých témat mohou být užity odborné i laické výrazy, či dokonce přímo názvy nebo metafory převzaté z původního respondentova výkladu jeho vlastní žité zkušenosti. Tyto témata mají již podobu interpretační, i když nemusí být zatím definitivní. Ačkoliv se může jevit, že v této části se výzkumník velmi vzdaluje původnímu textu a pracuje pouze s jeho fragmenty, je třeba mít na paměti, že se jedná o aplikaci výše zmíněného hermeneutického kruhu, a sice že se během analýzy původní celek rozdělil na několik částí, kterým je třeba porozumět a které se na konci opětovně spojí jako celek lépe pochopený. Je důležité si uvědomovat, že výzkumník vědomě užívá své subjektivity a interpretuje své poznámky, a že tyto interpretace jsou i nadále s jeho poznámkami spojeny tak, aby bylo patrné provázání s původním vyjádřením.

7.3.1.5 Hledání souvislostí napříč tématy

V této fázi probíhá mapování jednotlivých souvislostí mezi již formulovanými tématy, jejich vzájemné provázanosti. Témata mohou být natolik silná a vůdčí, že se sama ukazují jako nadřazená, mohou k sobě jako „magnet“ přitahovat témata podobná, některá témata se mohou spojit v jedno. Výzkumník nemusí použít všechna témata, která při analýze vyvstala. Autoři doporučují zaznamenat si jednotlivá témata tak, jak se chronologicky objevovala v textu a přiřadit jim číslo stránky a řádku pro snadnější manipulaci podle různých interpretačních klíčů. Tématům spadajícím do jedné oblasti dáváme souhrnné označení. Výsledkem může být seznam nadřazených (dominantních) témat, jehož výhodou je, že nás donutí je všechna explicitně vyjádřit, čímž se celá analýza a myšlenkový postup výzkumníka stane transparentnějším. Pro konečné zařazení témat na finální seznam posuzujeme nejen jejich četnost, ale také jejich bohatost.

7.3.1.6 Analýza dalšího případu

Viz předchozí kroky.

7.3.1.7 Hledání vzorců napříč případy

V této fázi se výzkumník pokouší najít souvislosti mezi jednotlivými analýzami. Hledá podobná témata, která se objevují u všech respondentů, snaží se vidět všechny případy v celkovém kontextu, který může umožnit zahlédnout témata, která při jednotlivých analýzách nebyl schopen zaznamenat. Muže díky tomu najít společná dominantní témata a posunout tak analýzu na teoretičtější úroveň. Zásadním prvkem IPA je interpretace, při které je vždy přiznaná výzkumníková subjektivita (zde je kladen velký důraz na výzkumníkovu disciplinovanost), a zároveň musí být všechny interpretace pevně zakotveny v původním textu a přesně citovány, aby byla jasná souvislost s respondentovou zkušeností.

7.3.1.8 Prezentace výsledků

V prezentaci výsledků by měly jednotlivé interpretace mít narativní podobu vzatou ze dvou pohledů, a to z pohledu jednotlivých témat a současně z perspektivy jednotlivých respondentů. Kombinací obou perspektiv zachováváme celistvost zkoumaného fenoménu, zároveň se čtenář dozví o jednotlivých z analýzy vzešlých tématech a o světě - způsobu žití ve světě - jednotlivých respondentů. Je důležité jasně rozlišovat, co je výzkumníkovou interpretací, a co je respondentovým svědectvím. Je záhodno na počátku shrnout, co se výzkumem zjistilo a posléze popsat jednotlivá témata. Ty doplňujeme našimi komentáři a přímými citacemi respondentů, kterými svá tvrzení podkládáme. Je záhodno si při utváření závěrů znovu pročítat předešlou analýzu. Autoři tvrdí, že je možné, že při prezentaci výsledků vyvstanou dosud neviděná témata. Je tomu tak proto, že v praxi neexistuje jasná hranice mezi prezentací výsledků a samotnou analýzou.

8 Výzkumné šetření

8.1 Výzkumná otázka

Jak prožívají studenti psychologie souběžný pobyt v komunitě sebezkušenostního výcviku a studijní komunitě?

8.2 Cíl výzkumného šetření

Cílem tohoto výzkumného šetření je prohloubit vhled do zkušeností, pocitů a názorů studentů, kteří v rámci studia psychologie na PVŠPS prožívají souběžný pobyt v komunitě sebezkušenostního psychoterapeutického výcviku a studijní komunitě. Využíváme zde hloubkových rozhovorů, které slouží jakožto vhled do zkušeností respondentů. K vyhodnocení dat zde slouží interpretativní fenomenologická analýza.

8.3 Výzkum

8.3.1 Metoda sběru dat

Jako metodu sběru dat pro účely výzkumu používáme polostrukturované rozhovory.

8.3.1.1 *Polostrukturovaný rozhovor*

Jako metoda získání dat byl zvolen polostrukturovaný rozhovor, jakožto nejpoužívanější metoda sběru dat používanou pro IPA. Ten představuje dostatečně flexibilní metodu, která dává respondentovi možnost volně mluvit o tématu, reflektovat svůj postoj k němu a rozvíjet o něm své myšlenky. Polostrukturovaný rozhovor umožňuje výzkumníkovi směřovat řeč potřebným směrem, pokud se respondent příliš odchýlí od tématu a zároveň výzkumník může v reálném čase pozorovat, jak se z rozhovoru vynořují skrytá témata. V rozhovorech byl respondent vždy brán jako expert na zkoumanou problematiku a měl právo určovat částečně směr rozhovoru k tématům, které jsou pro něj významné. Před rozhovorem jim byl zapůjčen k nahlédnutí okruh témat, aby se mohl na rozhovor připravit a na úvod rozhovoru byl ještě výzkumníkem znovu stručně uveden do

zkoumané problematiky. Respondent byl také ujistěn o zachování soukromí a anonymity a rovněž obeznámen o monitorování rozhovoru pomocí diktafonu.

8.3.1.2 Příprava rozhovorů

Termín pro rozhovor byl domlouván individuálně s každým respondentem. Vzhledem k charakteru rozhovoru bylo předem vytvořeno 23 otázek, mapující zkoumanou problematiku. Při jejich tvorbě jsme se snažili co možná nejvíce minimalizovat míru sugestibility jednotlivých otázek. Před zahájením rozhovoru autor připravil diktafon a kopii otázek pro sebe i respondenta.

8.3.1.3 Příprava tematických otázek k rozhovoru

Autor této práce je i autorem otázek výzkumného polostrukturovaného rozhovoru. V rámci svých zanedbatelných zkušeností s kvalitativní analýzou je vymýšlel dle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Míru validity samotného výzkumu ať již posoudí čtenář sám. Výzkumná otázka je položena takto: Jak prožívají studenti psychologie souběžný pobyt v komunitě sebezkušenostního výcviku a studijní komunitě? Otázky polostrukturovaného rozhovoru by se měly tázat na všechny možné zorné úhly, ze kterých může respondent na zkoumanou problematiku nahlížet, mají sloužit jako jakási vodítka rozhovoru a nemají mít direktivní a rigidní charakter.

8.3.1.4 Znění tematických otázek

Ovlivnila nějak vaše rozhodování o výběru školy možnost absolvování výcviku v rámci studia?

Jaká byla vaše první zkušenost se specifickým studijním prostředím na PVŠPS, myslím tím se snahou školy nastolit rodinnou atmosféru, spolupráci a k tomu sloužící všechna komunitní setkání studentů, která jsou bezesporu nezvyklou součástí studia.

Co jste očekával/a od výcviku?

Jak jste prožíval/a první výcvikové setkání

Jak je vám ve výcviku teď po zakončení sebezkušnostní části?

Jak vám bylo ve studijní komunitě během prvního semestru?

Jak je Vám ve studijní komunitě nyní?

Máte mezi spolužáky dobré přátele? Pokud ano, pochází všichni z vašeho výcviku nebo na jejich výcvikovém původu nezáleží?

Jak prožíváte to, že část vašich spolužáků s vámi díky výcviku sdílí vaše nejintimnější témata?

Jakým způsobem jste to (viz otázka č. 10) prožíval/a dříve v průběhu studia a jak se vaše prožívání vyvíjelo?

Máte pocit, že vám výcvik v rámci studia něco přinesl nebo naopak vzal?

Jaký je pro vás význam výcviku, ať už v osobním životě, ve studijní komunitě nebo kdekoliv jinde?

Jaký význam přikládáte výcviku jakožto součásti vašeho vzdělání?

Ovlivnil nějak výcvik váš pobyt ve studijní komunitě?

Ovlivnila studijní komunita nějak váš pobyt ve výcviku, ať už ve skupině, či komunitě?

Vnímáte ve studijní komunitě nějaký rozdíl mezi spolužáky z jiného výcviku, ze své výcvikové komunity a z vaší skupiny?

Jak během výcvikových setkání vnímáte „rozdělení“ komunity na spolužáky a „nespolužáky“?

Jak se toto vnímání (viz otázka č. 16) vyvíjelo?

Jakým způsobem teď vnímáte, či hodnotíte celé vaše dosavadní studium (obor i výcvik)?

Máte v úmyslu pokračovat v navazujícím magisterském studiu? Pokud ano, zůstanete studenty PVŠPS?

Máte v úmyslu pokračovat dále ve výcviku?

Během navazujícího magisterského studia někteří členové studijní komunity odejdou a někteří noví přijdou, co od této budoucnosti očekáváte a jaké z toho máte pocity?

Jedním z kritérií pro vstup do výcviku bývá i minimální dosažený věk. Na PVŠPS je tento věk suverénně nejnižší, 19 let. Jakým způsobem jsi vnímal/a, že se výcviková komunita skládá jak z lidí takto mladých, tak také z lidí mnohem starších?

Otázky byly z důvodu snahy o naplnění témat doplňovány otázkami dodatečnými. Pro minimalizování sugestibility doplňujících otázek byly kladeny pouze otázky typu: „Mohl/a byste prosím svou odpověď více rozvést?“ nebo „Jak této své zkušenosti rozumíte?“ Byly využívány vždy, když měl autor při rozhovoru pocit, že respondentova odpověď je příliš povrchní a její rozšíření by mohlo být ku prospěchu věci.

8.3.2 Soubor

8.3.2.1 Výběr souboru

Vzhledem ke specifičnosti výzkumného cíle byl soubor a priori omezen na studenty PVŠPS. Tato skupina byla ještě zúžena na studenty na konci třetího ročníku, z důvodu jejich právě žité zkušenosti se zkoumanou problematikou. Z takto specifikovaného souboru pak byli pro potřeby této práce vybráni tři respondenti na základě jejich ochoty participace ve výzkumu.

8.3.2.2 Charakteristika souboru

Výzkumu se účastnili celkem tři respondenti. Jedna žena a dva muži, z různých výcvikových skupin daseinsanalytického směru, kteří absolvovali tři roky bakalářského studia na PVŠPS a minimálně 300 hodin sebezkušenostního psychoterapeutického výcviku. Věk respondentů byl v rozmezí od 21 do 28 let.

8.3.3 Průběh rozhovoru

Na začátku rozhovoru byli respondenti přivítáni, bylo jim poděkováno za ochotu a vysvětlen postup a účel výzkumu. Byli seznámeni se skutečností, že pro účely výzkumu bude pořízen zvukový záznam celého rozhovoru. Byli seznámeni s možností položit vlastní otázku, právem neodpovídat na otázku a možnost rozhovor kdykoliv opustit a byli seznámeni s předpokládanou délkou rozhovoru – cca 45 minut. Následoval samotný rozhovor, který byl po naplnění témat zakončen poděkováním za rozhovor i za účast ve výzkumu a rozloučením.

8.3.4 Reflexe vlastní zkušenosti autora

K tématu této práce mám skutečně blízko. Dokonce se mě přímo dotýká, neboť jsem sám studentem PVŠPS a sám jsem již tři roky spolu se svými spolužáky jak v komunitě studijní, tak i v sebezkušenostním výcviku. Mojí motivací k sepsání této práce však nebyl žádný nepříjemný pocit spojený s tímto spolupobytem ve dvou odlišných komunitách. Původně jsem dokonce chtěl psát bakalářskou práci na úplně jiné téma, a sice jaký má sebezkušenostní výcvik vliv na osobní štěstí a pohodu. K aktuálnímu tématu jsem došel během svých praxí. Především v Psychiatrické nemocnici Bohnice jsem se setkal mezi psychology i psychiatry se skeptickým názorem na celý tento koncept. Ptali se mě s nedůvěrou, zda nemám pocit, že když jsme spolu na výcvikovém setkání, zda celou práci nebrzdí to, že se další den uvidíme s částí spolužáků ve škole. A že tam bude spousta dalších spolužáků, kteří o našich problémech nevědí. Nebude

docházet ke ztrátě intimity? Velká část jejich nedůvěry také pramenila, z věku účastníků, neboť PVŠPS umožňuje nástup do výcviku jak starším, tak i velice mladým lidem (od 19 let). To mě donutilo se nad celou problematikou zamyslet. Do té doby jsem s tímto současným pobytem neměl žádný problém, ale po několika podobných rozhovorech se zkušenými psychology a psychoterapeuty jsem se rozhodl podívat se na tuto problematiku blíže. Musím zde zmínit, že všechny respondenty osobně znám, jelikož právě s nimi sdílím jak výcvik, tak studijní komunitu. Jedná se tedy o mé vlastní spolužáky a přátele. Domnívám se, že tato informace je důležitá pro transparentnost analýzy, jelikož tato moje blízkost s respondenty ovlivňuje všechny rozhovory, které díky tomu mohou být otevřenější, protože se v rozhovoru respondenti mohli cítit bezpečněji než s neznámým výzkumníkem. Moje zkušenost se souběžným spolubytím ve výcvikové a studijní komunitě byla ze začátku poněkud rozpačitá. Nerozuměl jsem, proč se škola snaží nastolit ve studijní komunitě tak vehementně rodinnou a příjemnou atmosféru. Domníval jsem se, že něco takového musí vzniknout samo a dlouho v kuloární kultuře a nedá se to nastolit takto uměle. Až po čase jsem na tuto „vlnu“ přistoupil a začal si jí užívat. Došlo mi, že počáteční rozpaky, které jsem pocíťoval ve studijní komunitě, z důvodů jednak nezvyklých školních nároků, jednak ze zmatenosti rolí studenta a člena výcviku, jsem po čase zcela opustil, naučil se otevřeně přijímat přátelství a věřit i ostatním spolužákům, mezi kterými jsem našel další skvělé přátele. Myslím, že tento souběžný pobyt byl pro mě v důsledku naopak přínosem, protože jsem si alespoň ověřil, že stejně otevřený jako ve výcvikové komunitě mohu být i jinde a naučil jsem se přestat přebíhat mezi jednotlivými rolemi a být naopak autentický, přijímající i v jiném než výcvikovém kolektivu. Takže nakonec jsem našel i smysl všech těch častých komunitních setkání studentů a důvod, proč panuje snaha školy nastolit mezi studenty příjemnou atmosféru. Domnívám

se, že právě proto, aby se studijní kolektiv nerozdělil podle jednotlivých výcviků, či podle jednotlivých skupin na úzké sekty přátel, které mezi sebou příliš nekomunikují. Problém velkého věkového rozdílu jsem jakožto jeden z nejmladších členů našeho výcviku neprožíval nijak špatně. Dalo by se říci, že jsem jej zaznamenal až s odstupem času, kdy jsem ho začal vnímat jako obrovskou výhodu. Pro mě totiž výcvik znamená především osobnostní růst a právě díky tomu, že jsem začal růst takto brzo (v 19ti letech) jsem si začal život mnohem více užívat a získal na něj mnohem lepší náhled, který mi umožnil ho žít ještě plněji. Tam, kde jsem teď, bych nejspíše došel i bez výcviku, ale vyžadovalo by to mnoho let zkušeností a trvalo mnohem déle. Takhle vím, že mám skvělý život, vím, jaké jsou moje priority, hodnoty, jsem mladý a užívám si to. Také vím, že se mi toto za život ještě bude dále vyvíjet. Tedy alespoň doufám. Naopak jsem rád, že jsem šel do výcviku brzy, jelikož jsem nebyl vázán téměř žádnými závazky a mohl na sobě pracovat, aniž bych ohrozil například své manželství, či vztah, protože si uvědomuju, že pro partnera může být takováto osobnostní změna zarážející, nepochopitelná, nesrozumitelná a může ohrozit celý vztah. Celkový koncept současného pobytu studentů v komunitě výcvikové a školní je tedy podle mých zkušeností spíše přínosem, než překážkou. Díky němu jsem získal mnoho nových dobrých přátel, ať už pocházejí z výcviku nebo „jen“ ze studijního kolektivu. Na základě toho bych chtěl dále pokračovat ve studiu na PVŠPS i ve výcviku touto institucí poskytovaném. A dokonce jsme se jakožto výcviková komunita již předběžně domlouvali, že po skončení výcviku se budeme nadále setkávat s obdobnou pravidelností v obdobné duchu a sami pokračovat ve společném sdílení. Domnívám se, celá tato reflexe je nezbytná pro transparentnost celé analýzy a čtenáři usnadní pochopení mého vztahu ke zkoumanému fenoménu.

8.4 Analýza dat

Analýza dat byla provedena přesně podle doporučení IPA dle výše zmíněné publikace *Kvalitativní analýza textu: čtyři přístupy* (Řiháček, Čermák a Hytych, 2013).

8.4.1 Respondent A

U respondenta A z analýzy vyvstalo mnoho témat, která jsme sdružili pod podle nás 6 základních témat, které jsou zobrazeny v tabulce č. 1. Témata jsme z textu formovali tak, jak se nám jevila z rozhovoru a na pozadí našich prekonceptí, pocitů, názorů a předporozumění.

Tabulka č. 1

Spolubytí	Význam přístupu školy	Význam studia	Vztah k novým zkušenostem	Vývoj vztahů	Práce
Blízkost Míra intimity Otevřenost Spolubytí ve výcviku a škole Stálost blízkých vztahů Význam věku členů výcviku Význam vztahu k lidem z výcviku Vztah k lidem z výcviku Vztah ke	Význam školního přístupu ke studentům Vliv prostředí Vztah k prostředí	Význam výcviku Sebezkušenost	Nadšení a obavy z nového Očekávání od výcviku Ambivalence nového	Vývoj vztahu k lidem z výcviku Vývoj vztahů ve školní komunitě	Řešení problému Téma práce Práce na sobě Vnitřní práce

spolužákům					
Vztahy dle skupin					
Hranice					

8.4.2 Respondent B

U respondenta B Jsme postupovali stejným způsobem jako výše a vyvstalo nám 5 základních témat. Jsou seřazeny v tabulce č. 2.

Tabulka č. 2

Spolubytí	Spolubytí různých komunit	Vývoj vztahů	Význam přístupu školy	Vztah k sobě
Opravdové vztahy	Spolubytí se spolužáky a výcvikem	Vývoj vztahů ve výcviku	Význam přístupu školy	Sebeobraz
Otevřenost	Vztah k druhému oboru	Vývoj významu školní komunity	Vzdělání	Sebepoznání
Přátelé z výcviku i mimo výcvik	Míchání komunit	Vývoj vztahu k lidem	Smysl!!!	Práce
Sdílení	Dobré vztahy i přes malý kontakt	Lidi ho srali	Význam komunitní vedoucí	Seberozvoj
Skupinové vztahy	Význam školy a výcviku			Práce na sobě
Věkové rozdíly ve výcviku				Osobnostní rozvoj
Význam školní				Význam výcviku

komunity				
Autentičnost				
Bezpečí				
Hranice				
Vztah k lidem				
Vztah k lidem z výcviku				
Vztahy se spolužáky				
Vztah k výcviku				
Význam vztahu k lidem				
Význam vztahů k lidem z výcviku				
Význam vztahu k lidem ze školy				
Nejbližší vztahy ve skupině				

8.4.3 Respondent C

U respondenta C jsme postupovali opět pomocí stejného přístupu a z rozhovoru nám vyplynulá základní témata, kterých je celkem 6, uvádíme pro přehled v tabulce č. 3.

Tabulka č. 3

Vrženost	Spolubytí	Vývoj vztahů	Význam vzdělání	Vztah k přístupu školy	Vtáh k sobě
Líto, že se nevidají tolik	Autenticita ve škole	Vývoj školní	Přínos pro práci	Celkový smysl Cynický vztah	Jel si to svoje Naučit se lépe

Naučení se rozlišovat řešitelné problémy	Blízkost Důvěrnost vztahu	komunity Vývoj vnímání věkových rozdílů ve výcviku	Přínos pro profesi PT práce Práce Nové zkušenosti Očekávání Otevření nových obzorů Cena Časová a finanční náročnost Význam výcviku	Lítost, že nepokračuje Nemá v plánu studovat Přístup školy Přístup školy Rád byl za rodinný prostředí Růžový sliz Školní komunita a kuloáry stírají rozdíly mezi vnímáním spolužáků a lidí z výcviku Vděk Vtah ke studiu Vztah k přístupu školy	pracovat se sebou i s lidmi Práce se sebou samým Prohloubení empatie Přiblížení k sobě Respekt k druhým Sebepoznání Změna vlastního přístupu
Naučili jsme se pracovat se změnami s životem Noví přátelé Práce s vržeností Přijetí Život nese změnu Změna Vztah k druhému oboru z výcviku	Individuální přístup Intenzita výcviku umocněna spolubytím ve škole Míchání komunit Otevřenost Spolubytí s lidmi Spolubytí se spolužáky Velký vývoj vnímání výcviku Vnímání nehomogenní komunity z výcviku (obory) Vnímání věkových rozdílů Význam komunity Význam lidí z výcviku Vztah k lidem z výcviku	Vývoj vnímání věkových rozdílů ve výcviku Vývoj vztahu k lidem z výcviku			

	Vztah k výcviku				
	Vztah ke studiu				
	Vztahy s lidmi				

8.5 Analýza jednotlivých témat

8.5.1 Spolubytí

Fenomén spolubytí se nám jeví u všech tří respondentů. Ze všech témat, která vyvstala z analýzy, se nám jeví jako nejsilnější, protože se jím prolínají i témata ostatní. Zmiňují se o spolubytí v sebezkušenostním výcviku, o spolubytí ve studijní komunitě, i jak toto prožívají. Všichni tři rozvádějí, jakým způsobem prožívali své začátky ve studijní komunitě, která je odlišná od studijních komunit na jiných školách právě svým důrazem na příjemnou, rodinnou a stmelující atmosféru. Domníváme se, že tyto počátky spojené se začátkem sebezkušenostního výcviku byly pro respondenty zmatené, chaotické dokonce bezesmyslné.

„Že to víceméně není k ničemu. Takový to povídání o tom jak se máme, jak se cejtíme v komunitě... úplně k ničemu. Vlastně mezi tou školní komunitou a výcvikem vnímám jako velký rozdíl.“ B

„Určitě jsem měla ze začátku tendenci ostatním nic neříkat, protože jsem k nim neměla takovou důvěru nebo protože jsem v tom byla zmatená a hledala nějaký hranice.“ A

Zároveň však všichni popisují vývoj, který za tři roky společného pobytu ve studijní komunitě proběhl, a domníváme se, že právě díky tomuto způsobu vedení studijní komunity se vlivy pobytů v jednotlivých sebezkušenostních výcvicích na studijní komunitě přestaly odrážet a respondenti se začali cítit ve své studijní komunitě bezpečně.

„Vlastně si myslím, že tady ten rodinnější přístup nám jako víc napomáhá to nějak dát do jedny hladiny. Že jsme si tak jako blíž všichni.“ A

Samořejmě netvrdíme, že je to jen díky tomuto. Nemalý podíl připisujeme i osobnostnímu růstu všech studentů, který během tří let sebezkušenostního výcviku a života prodělali.

„Ale do toho se ti děje normálně ten život, takže jako neumím to oddělit.“ A

Je podle našeho názoru nutné zde zmínit chválu respondentů na svou komunitní vedoucí, která je studiem a spolubytím po tři roky provázela, pomáhala jim k sobě hledat cestu, pracovat na vzájemné komunikaci a vztazích a uvést je celkově do studijního prostředí PVŠPS.

„Vyhovovalo mi to, že jsme tam měli tu komunitní vedoucí, který jsme se mohli zeptat jako na všechno, jak to funguje na té škole.“ B

Chtěli bychom zde uvést, že dle našeho názoru se studentům, díky způsobu jakým škola přistupuje ke studijní komunitě, rozdíly výcvikových původů jednotlivých studentů začaly jevit jako nepodstatné, ale dokonce se domníváme, že byl tento „dvojí“ pobyt dokonce přínosem, jelikož se mohli naučit, jak se vypořádat s nejasnými hranicemi, diskomfortem, zmatením rolí, důvěře, otevřeností, přijímání, novým nezvyklým situacím a to vše, v pro ně relativně bezpečném prostředí studijní komunity, která z rozhovorů působí, jako spojovací článek mezi sebezkušenostním výcvikem (zkušeností, která se v běžném životě téměř nevyskytuje) a „normálním“ světem.

„Jenom prostě s některýma mám bližší vztah a shodou okolností jsme spolu ve výcviku a nevím, jestli za to může výcvik nebo ne. Nerozděluju skupiny, se kterýma se bavít budu, a nebudu podle výcviku.“ A

„Ta intenzita toho výcviku je vlastně nic, ve srovnání s tím setkáváním se mimo výcvik. Takhle jsme v té škole udělali, jeden na jednoho, dalších 1000 hodin výcviku. Díky té důvěře a tomu sluníčkářství je to... je to na jiný rovině prostě“ C

Dá se tedy říci, že existuje jistá korelace mezi tématy „spolubytí ve studijní komunitě“ a „přístupem školy.“ Troufáme si tvrdit, že vztahy studentů ve studijní komunitě, jsou dnes po třech letech společného spolubytí ve studijní komunitě rozdělené na tři jednotlivé výcviky a 5 výcvikových podskupin jsou i přes tyto skutečnosti vřelé, bezpečné, otevřené, přijímající autentické a ve srovnání se studijními komunitami z jiných univerzit velmi vzácné. A právě to si studenti uvědomují a cení si toho, což můžeme doložit odpovědí na otázku, zda chtějí pokračovat v navazujícím studiu na PVŠPS: *„Ano, budu pokračovat a chci zůstat. A primární důvod je, že chci zůstat v té skupině lidí, ke kterejma mam jako hodně blízko, se ktrejma jsem si udělal ty super vztahy“ B.*

Pakliže mluvíme o fenoménu spolubytí, je třeba zmínit, že vývoj ve spolubytí zaznamenali studenti nejen ve studijní komunitě, ale i ve výcvikových komunitách, kde se potýkaly opět se spolubytím dvou různých komunit, a sice komunity psychologické, která se setkává přes rok během prezenčního studia, a komunity sociálních pracovníků, kteří absolvují studium kombinované, ve škole se vídají méně a s psychologickou komunitou prakticky pouze během výcvikových setkání. U všech tří respondentů se objevuje lítost nad tímto uspořádáním, které jim neumožňuje se vídat s celou výcvikovou komunitou i během roku. I přes to uvádějí, že vztahy s druhým oborem mají taktéž pevné a vřelé. Domníváme se, že se jedná o další aspekt náročnosti spolubytí, který studenti dle našeho názoru nabytého z analýzy rozhovorů taktéž překonali a umožnil jim tak

další osobnostní posun, když se naučili pracovat s další otevřenou a nejistou situací, která na ně kladla další nároky.

„Je to jako když žiješ s partnerem v bytě, nebo se s nim vídáš jednou za měsíc na víkend asi, Ale teď nějak víc akceptujeme jako fakt, že se s tím nedá nic moc dělat, a že jsme si dokázali říct, v čem ty výhody jsou, v čem jsou ty nevýhody, ale teď se snažíme těžit z jinech věcí a zaměřovat se na to, co se řešit jako dá.“ C

Respondenti popisují vliv výcviku na přátelství ve studijní komunitě všichni obdobně. Vliv výcviku nepopírají, uznávají, že více jejich blízkých přátel pochází z jejich výcvikové skupiny, ale současně dodávají, že mají mezi spolužáky blízké přátele i mimo svůj výcvik. Domníváme se, že je tomu tak díky prostoru pro poznávání, který výcviková skupina poskytuje, ale současně se respondenti neomezují pouze na tento vytyčený prostor a nachází tak blízké přátele i jinde.

„Mám hodně blízký vztahy s lidma, který jsou vyloženě se mnou ve skupině výcvikový, určitě nás to k sobě jako přivedlo a vytvořilo to ten jako bližší vztah, ale neřekla bych, že bych tím nějak odstrkovala nebo omezovala ostatní vztahy. Na druhou stranu mám i blízký vztahy i s jinýma spolužákama“ A

Jako poslední aspekt náročnosti vzájemného spolubytí ve výcviku, který je specifický pro model výcviku na PVŠPS respondenti zmiňují věkový rozdíl participantů. Tento byl pro ně z počátku taktéž obtížný, můžeme se i domnívat, že více než v běžném výcviku s vyšším věkovým limitem, to ale z naší analýzy nevyplývá. Žádný z respondentů nemá zkušenost s jiným výcvikem, proto zde nemůžeme žádné srovnání uvést. My tvrdíme, že věkové rozdíly participantů opět kladou nároky na jejich schopnost

spolubytí, otevřenost a přijímání, čímž prospívají celé skupině, která je díky tomu bohatší o další aspekt spolubytí. Dále pak tvrdíme, že mladý věk (19 let) není překážkou pro sebezkušenostní výcvik daseinsanalytického směru. Jestliže terapeutická činnost je růstová (je pojmána, jako péče o duši a zrání osobnosti pomocí dialogu se sebou samým a světem, nikoliv jako léčba), nechápeme, proč by nemohl začít tímto způsobem na sobě pracovat (růst) i mladší člověk. Naopak spatřujeme výhodu v brzkém nástupu do výcviku, jelikož si participant dříve ujasní svoje hodnoty, postoje, vztahovost a své další nejbystnější možnosti.

„Byl to určitě pro mě jako velkej bod. Ale pro můj osobní růst a můj jako vývoj to bylo určitě obrovský plus, že sem do toho výcviku vlastně mohla jít tak brzo.“ A

„Ze začátku výcviku jsem pravda měl tendence bagatelizovat problémy těch mladších. Ten věk se jako může projevat. Každopádně během těch tří let nevidím takovej problém, v tom, že začínaj ty lidi mladší. Vlastně myslím, že to může bejt jako přínosem, jak pro ně, tak pro tu skupinu.“ C

8.5.2 Význam přístupu školy

Jak už jsme zmiňovali výše u tématu „spolubytí“ z analýzy nám vyplývá, že přístup školy má pro studenty a jejich společné bytí kladný význam. I když i ten se od začátku studia vyvíjel. Z analýzy rozhovorů vyplývá, že tento přístup byl pro respondenty nezvyklý. Museli se s ním sžívat. Respondent C dokonce uvádí: *„Byl jsem rád za ten menší kolektiv, nicméně jsem měl jakousi skepsi nebo jsem byl cynickej, co se týče toho bytí v tý skupině. Řikal jsem si jestli nás moc jako netlačej, jestli to není moc pravdoláskařský“ C.* Domníváme se, že časem stráveným jak ve výcviku, tak ve studijní komunitě i kuloárech a samozřejmě i díky vztahu studentů ke své komunitní vedoucí začali respondenti vidět v přístupu školy celkový

smysl a stejně tak nalézt celkový smysl celého studia, výcviku a studentských kuloárů.

„Na začátku jsem se tam necejtíl jako dobře, že sem v tom neviděl smysl. A teďka už se tam cejtím dobře a v pohodě.“ B

Respondenti zmiňují i přístup školy ke vzdělání, kde oceňují kvalitu přednášek, i když poněkud nižší nároky na absolvování studia. Oceňují především, že se nejedná o masovou výuku, ale univerzita udržuje blízký kontakt se studenty a zajímá se o jejich názory a pocity. Vnímají celé studium jako akademicky méně náročné, ale zdůrazňují význam praktické práce, kterou v rámci studia musí vykazovat.

„Líbí se mi, že to není takovej masokombinát, do kterýho tam prostě přijdeme, musíme se všechno našrotit a za pět let nás to nějak vyprcne jako s nějakým diplomem. Mam pocit, že jim třeba záleží vážně na tom, co si o tom studiu myslíme, že máme možnost jim k tomu něco říct“ B

„...Určitě velký získání informací, ale vlastně velký sebepoznání a nějaké jako velké osobní rozvoj...“ A

8.5.3 Vývoj vztahů

Vývoj vztahů respondentů jsme již blíže popsali v tématu „spolubytí“ výše. Zde chceme jen zmínit, že respondenti vývoj vztahů považují za velmi důležitý prvek. Prvek tak důležitý, že počátkům spolubytí v komunitách výcviku i studia nepřikládají velkou váhu, a naopak kladou důraz na prodělaný vývoj a podobu dnešních vztahů, které v komunitách prožívají.

„Jako určitě se to vyvíjelo. Ale tím, že se právě jako vyvinula ta důvěra, tak jsme se to nějak naučili dělat. Že jako jsme překonali takovýto, ten boom, že jsme spolu ve škole, v komunitě, na výcviku a ve skupině“ A.

8.5.4 Vztah k sobě

O vztahu k sobě mluví všichni respondenti. Velkou váhu připisují právě výcviku. Výcvik pro ně má význam naučení se terapeutických dovedností, ale spíše kladou důraz na jeho sebezkušnostní stránku. V kontextu výcviku hovoří o přiblížení se sám k sobě, o osobnostním růstu, sebeobrazu celkově je pro ně spíše růstovou záležitostí než pouhým psychoterapeutickým vzděláním. I v kontextu celého studia mluví spíše o tom, co jim přineslo osobnostně, spíše než o informacích důležitých pro profesi, i když mluví i o tomto aspektu.

„Já to teď beru, tu sebezkušnost, jakože to je pro mě než pro můj úplně pracovní život, ale určitě taky“ A.

8.5.5 Práce

Téma práce se hodně pojí s tématem vztahu k sobě i s tématem spolubytí. Z analýzy nám vyplynulo, že respondenti vnímají dva významy slova práce, a sice práce jakožto zaměstnání a práce na sobě, či se vzájemnými vztahy.

„Teď je to hodně jiný a myslím si, že je to právě tím, že jsme se s tím naučili pracovat“ A.

„A na druhou stranu vim věci, ve kterých mám já sama na čem zapracovat“ A.

Oba významy slova práce se prolínají všemi rozhovory. Práce (jakožto zaměstnání) se hodně pojí se sebezkušnostním psychoterapeutickým výcvikem, ale i se studiem ve škole.

„A co se týče výcviku, ten hodnotím určitě jako výborně. Jako super možnost se ošahat sám, s tím že to zároveň můžu dát do té práce.“ B

Domníváme se, že studenti celkový koncept vzdělání poskytovaný PVŠPS vnímají jako přínosný jak pro práci se vztahy a se sebou samým, tak i pro

práci, kterou budou v budoucnu vykonávat v rámci své profese. Dokonce i pro práci, kterou vykonávají v běžném životě a při kontaktu s lidmi.

„Myslím si, že mi to prostě pomáhá v každodenních záležitostech, i třeba v kontaktu ve své práci“ C.

8.5.6 Vrženost

Fenomén vrženosti se nám ukázal během analýzy třetího rozhovoru, ale domníváme se, že se ukazuje i ve zbylých rozhovorech. Mluvíme zde o tom, jakým způsobem respondenti vnímali jejich začlenění do systému, který neznali, s lidmi, které neznali, a jejichž výběr nemohli ovlivnit, to jakým způsobem se s tímto vyrovnávali, naučili se to akceptovat. Můžeme toto pozorovat ve vztahu ke školnímu přístupu, ve vztahu ke spolužákům, k výcviku, k samotnému studiu a ke všemu jako k celku. Jeví se nám, že respondenti se s vržeností do studia na PVŠPS za tři roky společného bytí vypořádali.

„Určitě to bylo znát, že se s tím tak jako perem a já jsem se s tím nějak asi taky prala. Jak s tím jako zacházet s těma vztahama. Takže určit si to ten první semestr nějak jako sedalo. Do toho si vlastně nějak zvykáš na ten, jako rodinný prostředí tý školy, taky nějaká jako nová věc, takže to určitě bylo plný nějakých těchle novejš jako zkušeností a bylo to pak jako těžký na zpracování“ A

„Ve výsledku seš vždycky hozenej do nějaký skupiny, nějakýho kolektivu. A některý společenství si prostě nevybereš, třeba ty spolužáky. No a prostě se musíš naučit pracovat s těma lidma, který tam jsou, a tak to prostě v životě je. A pak ti někdo přiroste k srdci víc nebo míň. Pak už jde o to, jak se s tím naučíš jako pracovat.“ C

8.6 Diskuze

Jestliže se pokusíme shrnout limity našeho pokusného šetření, v první řadě musíme zmínit subjektivitu výzkumníka, která celý výzkum bezesporu

ovlivnila. S naší subjektivitou jsme se pokusili vyrovnat pomocí co možná největší transparentnosti celého procesu. K interpretacím jednotlivých témat je vždy přiložena citace z původního rozhovoru, aby byla zachována integrita a transparentnost celé analýzy. Při analýze jednotlivých rozhovorů jsme se k nim snažili přistupovat pokaždé „od začátku“ a uzávorkovat své prekoncepce nabyté předešlou analýzou.

Dalším nesporným limitem zde popsaného výzkumného šetření je nedostatečná odbornost výzkumníka. V rámci svých omezených možností se autor pokusil o výzkum co možná nejvíce validní.

Považujeme za nutné zde zmínit i velmi blízký vztah výzkumníka s jednotlivými respondenty, jelikož by tato skutečnost mohla, ať už pozitivně či negativně, ovlivnit získaná data.

Dalším možným limitem je omezený počet dat, které byly získány pouze od studentů jednoho ročníku. Domníváme se, že pro přesnější stanovení témat a jejich ověření by bylo zapotřebí provést výzkumné šetření u více generací studentů. Limitem je i to, že se výzkum nezabýval studenty ze sebezkušenostního výcviku rogeriánského směru, který se ve studijní komunitě také vyskytuje.

I když jsme se tomuto pokusili ve výzkumu vyhnout, je třeba vzít v potaz byť i možnou sugestibilitu otázek polostrukturovaného rozhovoru.

K otázce validity by bylo vhodné nechat interpretace zkontrolovat od jednotlivých respondentů, protože jsme zde však interpretace uváděli souhrnně pro všechny tři respondenty, a jelikož se respondenti vzájemně znají, rozhodli jsme se z důvodu zachování soukromí jim náhled interpretací neposkytnout. Proto považujeme za vhodné data analyzovat ještě dalším výzkumníkem nebo nechat provést celý výzkum znovu jiným

výzkumníkem. Následně pak výsledky probrat v diskuzi, a tím zvýšit kredibilitu výzkumu.

Uvědomujeme si, že naše interpretace nejsou jediná pravda, ale jsou naším popisem fenoménu, tak jak se nám z rozhovorů a následné analýzy jevil.

9 Závěr

Ve své práci se zabýváme fenoménem spolubytí studentu ve studijní komunitě a souběžně ve třech různých komunitách výcvikových. Zabývali jsme se otázkou, jak prožívají studenti psychologie souběžný pobyt v komunitě sebezkušenostního výcviku a studijní komunitě? Cílem práce bylo nahlédnout do zkušeností, pocitů a názorů participantů toho souběžného modelu studia, kteří z sebou mají 3 roky trvající pobyt ve výše zmíněném studiu poskytovaným PVŠPS.

V teoretické části nejprve předkládáme vysvětlení dle našeho názoru nejdůležitějších pojmů. Následně podrobně rozebíráme historii psychoterapeutického sebezkušenostního výcviku typu SUR a jemu odvozených, popisujeme model takového výcviku a model daseinsanalytického výcviku používaného na PVŠPS. Uvádíme i podrobnosti o vedení a specifické formě studentské komunity, která na PVŠPS panuje.

Dále pak do podrobnosti rozebíráme zvolenou metodu analýzy dat, jež je IPA, která se nám jevila pro náš druh výzkumu jako nejužitečnější, jelikož její výsledky zůstávají stále spojením práce výzkumníka a respondenta, a proto skutečně odkazují na respondentovu žitou zkušenost.

Ve výzkumné části jsme nejprve podrobně sepsali reflexi našeho vztahu ke zkoumanému fenoménu a respondentům, následně sestavili osnovu

polostrukturovaného rozhovoru, který jsme si vybrali k získání dat pro jeho flexibilitu a možnost vedení respondenta v případě odchýlení se od tématu.

Výzkum u prvního respondenta (A) identifikoval 6, u druhého 5 a u třetího opět 6 základních témat, která se vzájemně ovlivňují a jež se v různých obměnách ukazují i z analýzy všech tří rozhovorů. Tato témata jsou pro přehlednost spolu s trsy podtémat uvedena v tabulkách pro každého jednotlivého respondenta zvlášť. Po provedení analýzy všech rozhovorů jsme souhrnně pro všechny tři rozhovory interpretovali získaná témata s přesnými citacemi původních rozhovorů, které mají zajišťovat transparentnost celého procesu analýzy.

Z provedené analýzy se nám jako nejdominantnější téma jeví téma „spolubytí.“ Všichni respondenti popisují počáteční náročnost spolubytí v novém a nezvyklém přístupu školy a v komunitě složené ze tří důvěrnějších komunit výcvikových. Popisují svoje zvykání si na tento fenomén, vztahy mezi spolužáky, vliv, který na ně jejich výcvik má a postupný vývoj všech aspektů spolubytí, který prodělali za tři roky společného pobytu pod vedením svých výcvikových vedoucích a své společné komunitní vedoucí.

Dalším podstatným tématem se nám jeví téma „vztah sama k sobě.“ Při popisu vztahu ke svému výcviku, studiu, ale i k celkovému konceptu vzdělání poskytovaného PVŠPS je dle našeho názoru z jejich výpovědí zjevné, že zažívají velké osobnostní pokroky, popisují, jakým způsobem je toto vzdělání přivedlo blíže k nim samým i k ostatním lidem a do kontaktu se svými bytostnými možnostmi.

Výsledky ukazují, že zkušenost respondentů s konceptem vzdělání poskytovaným PVŠPS jim umožnila velký osobnostní rozvoj, zvýšení jejich kompetencí v oblasti psychoterapeutické a psychologické práce a

mnoho nesmírně blízkých přátelských vztahů. Přínos analýzy vnímáme především ve zmapování témat provázející koncept vzdělávání poskytovaný PVŠPS, a týmová práce výcvikových lektorů, vedení školy, vedoucí komunita a studentů v procesu výše zmíněného vzdělávání. Možným přínosem je i potenciální uklidnění obav psychologických autorit o zdraví studentů PVŠPS. Zároveň doufáme, že tato práce poskytne užitečné vodítko při orientaci v problematice zkoumaného fenoménu a současně může být tato práce inspirací pro další bádání v této oblasti a podrobné analýze jednotlivých případů více generací studentů PVŠPS pomocí longitudinálního výzkumu, který by mohl přinést více validní výsledky a lepší porozumění zkoumanému fenoménu.

10 Seznam literatury

Čálek, O. (2005). *Skupinová daseinsanalýza*. Praha: Triton.

Čálek, O., Růžička, J. (2016) *Výklad snů daseinsanalytickou metodou*. Praha: Triton.

Heidegger, M. (1996). *Bytí a čas*. (I. Chvatík, překl.). Praha: Oikoymenth.

Huke, K., Slade, P. (2006). An exploratory investigation of the experiences of partners living with people who have bulimia nervosa. *European Eating Disorders Review*, 14, 436–447.

Kalina, K. (2005. Mar 31) *Co je SUR*. Praha: SUR.cz. Dostupný z:
http://www.sur.cz/downloads/co_je_sur.pdf

Koblic, K. (2010) Systém SUR a bílá místa jeho koncepce a praxe. *Psychoterapie*, 1, 56-59. Dostupný z:
http://psychoterapie.fss.muni.cz/files/field_files/magazine/336/psychoterapie1_2010.pdf#page=56

Růžička, J. (2010) Komunitní a skupinová daseinsanalýza. *Psychiatria-psychoterapia-psychosomatika*, 17, 28-34. Dostupný z:
<http://www.psychiatria-casopis.sk/files/psychiatria/1-2010/PSY1-2010-cla8.pdf>

Řiháček, T., Čermák, I., Hytych, R. (2013) Kvalitativní analýza textu: čtyři přístupy. Brno: Masarykova univerzita. Dostupný z:
<http://www.opvk.fss.muni.cz/ikapsy/uploads/Kvalitativni-analyza-textu.pdf>

Shaw, S. K., Dallos, R., Shoebridge, P. (2009). Depression in female adolescents: An IPA analysis. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 14(2), 167–181.

Willig, C. (2001). *Introducing qualitative research in psychology: Adventures in theory and methods*. Maidenhead: Open University Press

Zlámaný, J. (2005) *Analýza systému sebezkušnostního výcviku PVŠPS a jeho význam pro vzdělávání v pomáhajících profesích*. Praha:

Www.pvsps.cz. Dostupný z: www.pvsps.cz/vyzkum05.doc

**Posudek vedoucího/opponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Filip Kořínek
 Obor studia: psychologie Psychologie
 Název práce: Prožívání sebezkušenostního výcviku jako součásti studia
 Vedoucí/oponent* práce: Ing. Mgr. Ivana Dvořáková

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 54

Počet stránek příloh: 31

Počet titulů v seznamu literatury: 11

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová příléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

			x	
--	--	--	---	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

				x
--	--	--	--	---

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

			x	
--	--	--	---	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

		x		
--	--	---	--	--

Využití výzkumných empirických metod

			x	
--	--	--	---	--

Využití praktických zkušeností

			x	
--	--	--	---	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

				X
--	--	--	--	---

Naplnění cílů práce

			x	
--	--	--	---	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

			x	
--	--	--	---	--

Návaznost kapitol a subkapitol

			x	
--	--	--	---	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost
výsledků v praxi

			x	
--	--	--	---	--

Vhodnost prezentace závěrů práce
(publikace, referáty, apod.)

			x	
--	--	--	---	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Na str. 18 uvádíte: ..“ *DA se vyznačuje především prodléváním u věci samé. V DA skupině to znamená autentické a neopakovatelné vztahy*“... jak byste popsal vztahy v jiných než DA skupinách právě z hlediska autenticity a neopakovatelnosti?

Jaké limity vidí autor práce v dotazování jemu blízkých osob? (v textu uvádí jen výhody).

Co vede autora práce k psaní v 1.osobě množného čísla (většina textu teoretické části) a někde psaní ve 3. osobě jedn. č. (zejména praktická část) ?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Student se ve své práci zabývá tématem prožívání souběhu sebezkušenostního výcviku a studia. V teoretické části nejprve přibližuje základní pojmy a poté se snaží poskytnout vhléd do principu fungování jak studijní, tak výcvikové praxe. Neopomíná ani krátký historický exkurz vzniku sebezkušenostního výcviku na naší škole včetně uvedení jmen hlavních představitelů. Ve zkratce se věnuje popisu různých druhů sebezkušenostních výcviků, hlavní důraz klade na popis výcviku daseinsanalytického. Z obsahu celé práce i používaného slovníku je zřejmé, že tento směr je studentovi blízký proto je škoda, že v mnoha případech nevěnuje autor práce tématu větší hloubku, tak jak o ní v teoretické rovině píše.

V některých případech se pouští do odvážných tvrzení např. ..“ *PVŠPS je jedinou institucí na světě...*“ (str. 10), která odkazují spíše k sympatizující „dojmologii“ než k oprávněnému tvrzení, podloženého jakýmkoliv zdrojem. Některá tvrzení jsou uvedena zcela mylně. Např. „*studijní komunita je vedena psychoterapeutem.*“ str. 21.

Na kvalitě práce bohužel nepřidává ani fakt, že některé uváděné přímé citace neodkazují ke zdroji dle platné normy (např. str. 12 „*Jeho originalita spočívá....komunity*“ (Kalina, 2005), str. 24 „*jaká je zkušenost...?*“ (Huke a Slade, 2006) a další.

Na kvalitě bakalářské práce nepřidávají jak hrubé gramatické chyby: např. nadpis str. 26 reflexe výzkumníkov^í zkušenosti ... , tak označení vedoucího bakalářské práce za vedoucího diplomové práce (anglický překlad úvodní stránky).

Empirickou část začíná podrobným popisem interpretativní fenomenologické analýzy.

Oceňuji autorovu snahu, přiblížit detailně čtenáři zvolenou metodu. Nicméně nepovažují za uspokojivé řešení popsat metodu a později v popisu vlastní metodologie uvést „*Analýza dat byla provedena přesně podle doporučení IPA*“ (odst. 8.4 str. 36).

Autorovi práce doporučuji pro příště vynechat z empirické části vědecké práce formulace typu:

„*...otázky vymýšlel dle vlastního vědomí a svědomí....*“, nebo „*Míru validity samotného výzkumu ať již posoudí čtenář sám.*“ a danému tématu se seriózně věnovat.

Polo-strukturované rozhovory jsou vedeny regulérně a autor při jejich analýze vytěžil množství témat a názorů, které korespondují s jeho výzkumnou otázkou. Domnívám se však, že pro způsob, jakým byly rozhovory vedeny, by byla vhodnější tematická analýza. Což ovšem nijak neubírá na vážnosti jeho zjištění.

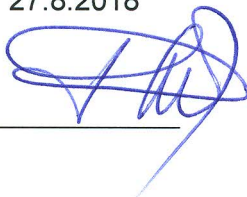
Z formálních požadavků chybí záznam o bibliografických údajích včetně povinného uvedení znaků přímých citací. Taktéž pouze 11 zdrojů v seznamu literatury lze považovat jen velmi těžko za dostačující rozsah.

Celkově však hodnotím studentovu odvalu a snahu věnovat se nelehkému tématu, kterým se zabývá mnoho studentů PVŠPS. Pro příští práci studentovi doporučuji tématu se věnovat do větší hloubky, nepodceňovat konzultace, které ani na výzvy vedoucí neabsolvoval. V jeho případě je velká škoda, že práce vyznívá zbytečně povrchním a nepropracovaným dojmem.

Doporučení k obhajobě: doporučuji/nedoporučuji*

Navrhovaná klasifikace: dobře

Datum, podpis: 27.8.2018

* nehodící se, škrtněte

**Posudek vedoucího/opponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Filip Kořínek

Obor studia: Psychologie

Název práce: Prožívání sebezkušenostního výcviku jako součásti studia

Vedoucí/oponent práce: Mgr. Ing. Ivana Dvořáková

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 54

Počet stránek příloh: 0

Počet titulů v seznamu literatury: 11

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

		x		
--	--	---	--	--

Oborová příslušnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

			x	
--	--	--	---	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		x		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

				x
--	--	--	--	---

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

			x	
--	--	--	---	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

			x	x
--	--	--	---	---

Využití výzkumných empirických metod

			x	x
--	--	--	---	---

Využití praktických zkušeností

		x		
--	--	---	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

x				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

			x	x
--	--	--	---	---

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

		x		
--	--	---	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

			x	
--	--	--	---	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

			x	
--	--	--	---	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

			x	
--	--	--	---	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Jaké podklady máte pro své tvrzení, že „PVŠPS je jedinou institucí na světě poskytující souběžně jednooborové studium psychologie a současně i psychoterapeutický sebezkušenostní výcvik“? Vysvětlíte slovní spojení „korelace mezi tématy“ (s. 43). Můžeme s pomocí IPA uvažovat o korelacích? Vysvětlíte větu v závěru " Možným přínosem je i potenciální uklidnění obav psychologických autorit o zdraví studentů PVŠPS."

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Teoretická část působí značně odbytým dojmem, text připomíná spíš volné povídání, (viz např. kapitola 4. kde se autor pouští do poměrně dost zjednodušujícího „filosofování“ na tak složité téma, jako je metodologie vědy (zejména s.16)), anebo další kapitoly, kde autor shrnuje svoje poznatky o organizaci výcviku. Některé odstavce na sebe nenavazují, filosofování střídají praktické informace o výcviku a naopak. Fascinace daseinsanalýzou je zde zřejmá, avšak místy působí až dogmaticky. Autor vůbec nereflektuje jiné zavedené způsoby vzdělávání v psychoterapii (kromě již značně zastaralého modelu SUR). Kapitola 7 je nejrozsáhlejší kapitolou teoretické části (8 stran), i když by měla správně patřit do praktické části k popisu metody. Celá kapitola je čerpána z jediné publikace, kapitoly o metodě IPA z monografie „Kvalitativní analýza textu – 4 přístupy“. Autor převzal z tohoto textu včetně kontextu i několik zahraničních citací, co už je v podstatě na hranici plagiátorství (s. 24,25). Rozsah použité literatury je značně omezený na 11 titulů, pokud odečteme tři neoprávněně převzaté zahraniční citace, tak se jedná o celých 8 domácích zdrojů literatury.

Praktickou část tvoří analýza tří rozhovorů s frekventanty výcviku. Ačkoliv se autor vehementně hlásí k fenomenologickému přístupu, tato analýza působí povrchním dojmem, nejde do hloubky, nalezená témata jsou podložena citacemi, které ale často neodpovídají tématu, rozsáhlé tabulky u každého respondenta mají omezenou výpovědní schopnost. Soubor výsledných témat je předvídatelný, vlastně se z analýzy nedovídáme nic nového. (například – když se zeptáme v rozhovoru „jak se to vyvíjelo“ a pak „nalezneme“ téma „vývoj vztahů“ – tak je něco špatně. A tento postup se opakuje v analýze často).

Scénář rozhovoru obsahuje i manipulativní a navádějící otázky, jako například:

„Ovlivnil nějak výcvik váš pobyt ve studijní komunitě?“

„Ovlivnila studijní komunita nějak váš pobyt ve výcviku, ať už ve skupině, či komunitě?“

„Vnímáte ve studijní komunitě nějaký rozdíl mezi spolužáky z jiného výcviku, ze své výcvikové komunity a z vaší skupiny?“ a podobně.

Diskuse se zaměřuje jenom na limity práce, nediskutuje s odbornou literaturou.

Slabé stránky:

- odbytá teoretická část
- extrémně nízký rozsah použité literatury
- převzaté citace zahraniční literatury
- nepřesvědčivá analýza a prezentace výsledků

Doporučení k obhajobě: doporučuji/~~nedoporučuji~~*

Navrhovaná klasifikace: DOBRÝ až NEDOSTATEČNÝ, dle obhajoby

Datum, podpis: 10.9.2018

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Dml'.

*

nehodící se, škrtněte